

Summary

V.A.Semychenko, E.N.Kudusova

Features of Development of Variability of Students' of Humanities And Engineering- Pedagogical Specialties Thinking

In the article the actual psychological problem – especially of variability thinking in students of humanities and engineering specialties during training is studied. Based on the theoretical analysis it is confirmed that the development of variability of thinking is studied in psychology as an important component of thinking activity, but the basic researches were conducted in the early stages of ontogeny. The methodical base is poorly designed. The authors offer a set of techniques for diagnosing features of the studied parameters in the later stages of ontogeny. These empirical data that reveal the basic characteristics of variability thinking (productivity, flexibility, complexity) of the students surveyed specialties.

Key words: *creativity, creative thinking, diversity of thought, productivity, flexibility, difficulty of thinking, professional training, students of humanities and engineering-technical specialties.*

Дата надходження статті: «4» березня 2013 р.

УДК 378.14(410):81'27

О.В.СЕРГЄЄВА,

кандидат педагогічних наук
(м.Хмельницький)

Використання методів навчання у професійній підготовці майбутніх перекладачів в університетах Великої Британії

У статті проаналізовано основні методи навчання перекладачів у професійній підготовці в університетах Великої Британії. Прослідковано, що методи передбачають організацію активної взаємодії між викладачами і студентами та між самими студентами. Розглянуто роль викладача у створенні навчальних умов перекладацької ситуації. Визначено позитивні моменти зарубіжного досвіду у цій сфері освіти та можливості їх впровадження у вітчизняний освітній простір.

Ключові слова: *професійна підготовка перекладачів, методи навчання, компетентність викладача, компетентність перекладача, викладач, перекладач, студент.*

Постановка проблеми у загальному вигляді... Система вищої освіти України повинна відповідати сучасному рівню розвитку суспільних відносин, а тому потребує постійного вдосконалення. Прагнення України до євроінтеграції зумовлює необхідність розв'язання комплексу завдань, пов'язаних з підвищенням якості професійної підготовки фахівців для різноманітних сфер суспільної діяльності, зокрема і перекладацької. Проблема професійної підготовки кваліфікованих кадрів у галузі перекладознавства охоплює широке коло питань і є актуальною для вітчизняних та зарубіжних дослідників. Важливим джерелом формування нової стратегії розвитку системи вищої освіти в Україні, в умовах якої реалізують професійну підготовку перекладачів, є об'єктивне вивчення й аналіз досвіду зарубіжних країн, що відіграють провідну роль у міжнародному освітньому просторі.

Формулювання цілей статті... У пропонованій статті ми поставили за мету визначити основні методи навчання перекладачів в університетах Великої Британії та зупинитися на ролі викладача у створенні навчальних умов перекладацької ситуації. Завданням статті є: проаналізувати особливості методів навчання майбутніх перекладачів у провідних вищих навчальних закладах Великої Британії, виділити позитивні моменти зарубіжного досвіду та можливості їх впровадження у вітчизняний освітній простір.

Аналіз досліджень і публікацій та виклад основного матеріалу... Протягом періоду розвитку перекладознавства методичні питання професійного навчання студентів-перекладачів досліджували вітчизняні та зарубіжні науковці: М.Бейкер, С.Верещагін, Ж.-П.Віне, М.Закір, В.Карабан, Дж.Кетфорд, Г.Китайгородська, В.Комісаров, І.Корунець, В.Костомаров, Л.Латишев, А.Мальблан, Р.Мін'яр-Белоручев, Ж.Мунен, С.Пассов, К.Райс, Р.Якобсон. Серед сучасних українських дослідників теорії та практики підготовки майбутніх перекладачів можна назвати Н.Бідюк, К.Гарашук, Т.Георгієва, Ю.Жлуктечко, Р.Зорівчак, В.Коптілова, Т.Кошманову, С.Кульчицького, М.Новикову, А.Парінова, А.Паршина, С.Романову, О.Світлічну, Н.Соболь, О.Струкевича, О.Чердиченко (проблеми перекладу), Л.Черноватого (професійна підготовка перекладачів), А.Янковця та ін. Особливості професійної підготовки фахівців у зарубіжних вищих

навчальних закладах досліджували: В.Балабін, Г.Бутенко, І.Гуревич, Н.Козак, Н.Пацевко, Л.Пуховська, Л.Смалько та ін.

Формування молодого фахівця у вузівських аудиторіях базується на методиках навчання, результативність яких в кінцевому підсумку визначає рівень його кваліфікації. Традиційна освіта передбачає спілкування викладача та студента, наявність постійного контролю за навчальною діяльністю студента, перевірку засвоєння викладеного матеріалу. Іншими словами, плідність цього діалогу залежить від правильного рішення викладачем завдань:

- постановки навчальної мети і її мотивування для студента;
- здійснення передачі змісту лекції та його інтерпретації для студентів (семінари);
- методичного опрацювання навчального матеріалу;
- контролю знань [6, с.39–56].

На думку відомої британської дослідниці проблем перекладу та особливостей перекладацької діяльності К.Гердінг-Салас (C.Gerding-Salas), серед основних вимог для визначення компетентності викладача, таких, як: ґрунтовне знання мови-оригіналу та мови-перекладу, теорії перекладу, практики застосування перекладацьких трансформацій, є і загальне знання методології [10, с.1–12]. Стосовно професійно значущих дисциплін критеріями компетентного викладача у створенні навчальних умов перекладацької ситуації визначено:

- 1) розуміння змісту перекладу і механізмів перекладацьких дій;
- 2) постійну зацікавленість новою методичною та технологічною інформацією;
- 3) здатність організувати пошук інформації, чітко та зрозуміло передавати її, та проводити наукове дослідження;
- 4) здатність синтезувати та екстраполювати ідеї;
- 5) здатність створювати та підтримувати атмосферу співробітництва та взаємодопомоги;
- 6) точність, критичність та самокритичність, аналітичне мислення;
- 7) чіткі критерії оцінювання [10, с.1–12].

Викладач повинен бути компетентним у своїй справі і обізнаним у сутності навчальної дисципліни. Перша означає компетентність у методології викладання та дидактиці, наявність умінь і навичок розробляти та впроваджувати професійні курси, здатність чітко спілкуватися та вміння мотивувати студентів. Друга – володіння навчальним матеріалом дисципліни, яка викладається.

Виявлено, що особлива увага в організації професійної підготовки майбутніх перекладачів в університетах Великої Британії приділяється *вибору педагогічних методів та технологій*. Цей процес вимагає від викладача високої компетентності. Результати спостережень за навчальною діяльністю студентів дозволяють стверджувати, що останні навчаються краще, якщо вони є активним учасниками навчального процесу.

Активізація навчально-пізнавальної діяльності майбутніх перекладачів відбувається шляхом використання таких методів: *симуляції та імітації*, де моделювання реальних ситуацій професійної діяльності (наприклад, робота у команді, обмеження терміну виконання завдання, комунікація з представниками іншої культури); *рольової та ділової гри* (наприклад, рольова гра, у якій студенти виконують ролі перекладачів і клієнтів), *методу «мозкового штурму» або брейнстормінгу* (груповому формуванні ідеї щодо вирішення тієї чи іншої проблеми, наприклад, пошук виходу з конфліктної ситуації, що склалася між британцем та нігерійцем чи французом), аналізу окремої ситуації (розглядаються реальні приклади з перекладацької практики), *методів круглого столу, диспуту та дискусії* (заслуховування, обговорення, аналіз доповідей студентів).

Як засвідчує аналізований матеріал, *метод рольових та ділових ігор* є досить популярним (62%) у Великій Британії. Ігри передбачають можливість самореалізації та самонавчання, є корисними, допомагаючи студентам застосувати нові концепції та вміння. Хоча ця технологія рекомендується для відтворень професійних ситуацій, вона має певні обмеження. Наприклад, деякі студенти можуть відчувати страх перед зображенням професійного перекладача в дії, а деякі вважають гру штучною або розважальною. Такі нюанси враховуються під час організації рольової гри. Майбутні перекладачі завдяки цьому методу легко та ефективно долають мовні бар'єри, знайомляться з особливостями інших культур, вивчають традиції та звичаї народів, мови яких вивчають [13, с.151].

Заслугове на увагу *метод досвіду*, що полягає в активному залученні студентів до навчальної діяльності і є ефективним. Науковці Р.Кіз (B.Keys), та Дж.Вульф (J.Wolfe) вважають, що ефективність навчання залежить від активного досвіду, який базується на знаннях, уміннях та навичках, а також впевненості студентів. Така ефективність досягається шляхом створенням реалістичного середовища для дослідження нових концепцій, умінь і навичок, типів поведінки [12, с.214]. Актуальним також цей метод є під час проведення практики в установах, що

займаються професійним перекладом, оскільки молоді практиканти в реальних умовах набираються досвіду та вивчають особливості перекладацької діяльності.

Розглянемо *метод візуалізації*, що використовується для ілюстрації динамічних та складних подій, які важко пояснити словами. Педагоги розділяють ці методи за засобами відтворення на три групи: статичні медіа, динамічні медіа і комунікацію. Статичні медіа включають друковані матеріали, слайди і таблиці. Динамічні медіа включають відеофільми, аудіозаписи, телекомунікації (супутникові, мікрохвильові, кабельні та фібероптичні мережі і відеоконференції) [14, с.100–102]. Під час навчання майбутніх перекладачів цей метод використовується для формування лінгвістичної компетенції та вмінь і навичок міжкультурної комунікації. Застосовується під час проведення семінарів для того, щоб навчити студентів аналізувати інформацію та колективно вирішувати професійні завдання.

Інтерактивними методами професійної підготовки перекладачів, що застосовуються в університетах Астона, Бірмінгема, Лідса та Суонсі, є *ток-шоу, дебати, телешоу*. Ці методи передбачають організацію активної взаємодії між викладачами і студентами та між самими студентами. За допомогою вказаних методів формується комунікативна компетенція, розвивається соціокультурна та міжкультурна компетенції. Успішність ток-шоу, дебатів або телешоу залежить від правильного та обгрунтованого вибору теми обговорення. Під час ток-шоу обирається один або два ведучих, аудиторія ділиться на дві команди, які повинні відображати відповідно позитивне і негативне ставлення до проблеми. Шляхом зіткнення двох позицій виробляється правильний висновок та знаходиться оптимальне рішення. Що стосується телешоу, то особливістю цього методу є підбірка тем, що відображають споріднені аспекти знань. Кожний аспект презентується окремим студентом, а аудиторія бере участь в обговоренні проблеми. Крім того, з числа колеґ-викладачів обирають групу «експертів», які науково обгрунтовано зможуть пояснити всі нюанси винесених на обговорення проблем [11, с.256–280].

Складання *семантичних графів* (composing semantic graphs) та побудова *інтелект-мап* (mind-mapping) є графічними методами, що спрямовуються на вивчення лексики до теми. Семантичні графи дозволяють опрацювати нові слова шляхом утворення синонімічних рядів, словотворчих парадигм. Це допомагає закріпити знання зі способів словотворення, сформувати вміння й навички перекладу незнайомих слів, опираючись на їхню будову (виділення афіксів, коренів, флегм та на основі цього визначення смислу слова). Що стосується побудови інтелект-мап, то цей метод допомагає вивчати нову лексику за допомогою утворення асоціативних зв'язків між словами. Студенту пропонується підібрати до визначених слів інші, що підходять за змістом або входять до одного лексичного контенту [14, с.193–196].

Комунікативна компетенція перекладача формується за допомогою *методу інтерв'ю*. Цей метод дозволяє сформувати вміння й навички правильної побудови запитань і відповідей, логічності висловлювання та подолання лінгвістичного та мовного бар'єрів. Цікавим на нашу думку є *метод чергування видів мовленнєвої діяльності*, суть якого полягає в організації завдань, у яких говоріння чергується з письмом, аудіюванням тощо. Яскравим прикладом такого завдання є аудіювання текстів, формулювання письмових відповідей на усні запитання, усний коментар певних професійних аспектів та понять [11, с.270–273].

Уміння й навички аналітичного читання розвиваються за допомогою *методу читання «зигзагом»*. Студентам пропонується не вчитуватися у текст порядково, а переводити свій погляд зигзагами за текстом, вихоплюючи з нього важливу інформацію. Така навчальна діяльність дозволяє суттєво збільшити швидкість отримання інформації, виділення головних аспектів та ідей матеріалу, впорядкування процесів аналізу та синтезу. Що стосується *методів «акваріум» та «карусель»*, то за їх допомогою формуються вміння і навички уникнення конфліктів, міжособистісного спілкування, швидкої реакції та рефлексії на зовнішні подразники. Суть методів полягає у відкритості процесів підготовки до виконання завдань і можливості іншим втручатися у цей процес і вносити власні корективи чи отримувати консультації. Також «карусель» пропонує тренування студентів шляхом постановки запитань і отримання відповідей студентами, які утворюють два кола (внутрішнє і зовнішнє). Під час виконання завдання кола обертаються за годинниковою стрілкою або навпаки, і таким чином комунікативні партнери студентів щоразу змінюються, змінюються й теми обговорення, типи запитань, варіанти відповідей тощо [13, с.147–153].

Презентація наукових відкриттів допомагає розвивати творчий підхід до вирішення навчальних і професійних завдань, формує відчуття значущості та результативності власного наукового дослідження, надає вагомості його результатам, формує престиж науково-дослідницької діяльності. «*Занурення*» у *віртуальне середовище* дозволяє поєднати аудиторне навчання з самостійним на основі залучення електронних ресурсів, що надають можливість застосувати

віртуальні засоби, а студентам – поглинути у віртуальне навчальне середовище. Цей метод дозволяє застосовувати також електронні ігрові симулятори та тренажери [16, с.13–14].

Висновки... Таким чином, незважаючи на дотримання британською перекладацькою підготовкою традиційних методів, все більшої популярності набувають й нові методи організації проведення занять.

Сьогодні в Україні ведеться інтенсивний пошук нових форм і методів навчання майбутніх перекладачів, метою якого є, перш за все, бажання викладачів домогтися стійкого інтересу студентів до досліджуваного предмета і полегшити засвоєння навчального матеріалу. На основі нових інформаційних і педагогічних технологій, методів навчання та позитивних моментах зарубіжного досвіду Великої Британії стало можливим змінити роль викладача, зробити його не тільки носієм знань, але й керівником, ініціатором самостійної творчої роботи студента, виступити як провідник в потоці різноманітної інформації. Завданням сучасних методик навчання перекладу є відхід від індивідуальності і формування колективізму, командності в майбутніх перекладачів, оскільки вміння працювати в команді є одним із важливих характеристик професіонала на ринку праці.

Список використаних джерел та літератури:

1. Абабілова Н. Підготовка конкурентноздатних перекладачів як педагогічна проблема / Н. Абабілова // Наук. зап. / РВВ КДПУ ім. В. Винниченка. Сер. «Філологічні науки». – Кіровоград, 2009. – Вип. 89 (2). – С. 264–267.
2. Бабанський Ю. К. Педагогіка : навч. посіб. для студ. пед. ін.-тів / Ю. К. Бабанський. – К. : Либідь, 1998. – 479 с.
3. Бідюк Н. М. Використання педагогічних технологій у підготовці майбутніх перекладачів в університетах Великої Британії / Н. М. Бідюк, О. В. Сергеева // Наук. часоп. Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова. Сер. 17, Теорія та практика навчання та виховання : зб. наук. праць. – К. : вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2011. – Вип. 18. – С. 9–14.
4. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження: Методологічні поради молодим науковцям / С. У. Гончаренко. – К. : Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2008. – 278 с.
5. Задорожна І. П. Особливості методичної підготовки вчителів англійської мови у Великій Британії : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / І. П. Задорожна. – Т., 2002. – 20 с.
6. Латышев Л. К. Перевод: Теория, практика и методика преподавания : учеб. для студентов переводч. фак. высш. учеб. заведений / Л. К. Латышев, А. Л. Семенов. – [3-е изд., стер.]. – М. : Академия, 2007. – 192 с.
7. Методика формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетенції : курс лекцій : [навч.-метод. посіб. для студ. мов. спец. осв.-кваліф. рівня «магістр»] / Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Є. та ін. ; за ред. С. Ю. Ніколаєвої]. – К. : Ленвіт, 2011. – 344 с.
8. Ничкало Н. Г. Теоретико-методологічні проблеми і перспективи розвитку досліджень з неперервної професійної освіти : у 2 ч. / Н. Г. Ничкало // Неперервна професійна освіта: теорія і практика : [зб. наук. пр. / за ред. І. А. Зязюна, Н. Г. Ничкало]. – К. : Либідь, 2001. – Ч. 1. – 392 с.
9. Gentzler E. Contemporary translation theories / E. Gentzler. – [2-nd ed.]. – London ; New York : Routledge, 2001. – 322 p.
10. Gerding-Salas C. Translation: problems and solutions [Електронний ресурс] / C. Gerding-Salas // Translation Journal. – 2000. – Vol. 4(3). – P. 1–12. – Access technique : <http://accurapid.com/journal/13edu.html>. – Заголовок з екрану. – Мова англ.
11. Hurtado Albir A. Enseñar a traducir. Metodología en la formación de traductores e intérpretes / A. Hurtado Albir. – Madrid : Edelsa-Grupo Discalia, 1999. – 438 p.
12. Keys B. Management education and development: Current Issues and emerging trends / B. Keys, J. Wolfe // Journal of Management. – 1988. – Vol. 14 (2). – P. 205–231.
13. Király D. C. Pathways to translation. pedagogy and process / D. C. Király. – Kent ; London : The Kent State University Press, 1995. – 312 p.
14. Richards J. C. Methodology in language teaching / J. C. Richards, W. A. Reynandys. – Cambridge : Cambridge University Press, 2002. – 256 p.
15. Vinay J. P. A methodology for translation / J. P. Vinay, J. Darbelnet // The translation studies reader / L. Venuti (ed.). – London : Routledge, 1995. – P. 84–93.
16. Wilss W. Translation studies: a didactic approach / W. Wilss // Translation in undergraduate degree programmes / Kirsten Malmkjaer (ed.). – London : Longman, 2004. – P. 9–15.

Аннотация

О.В.Сергеева

Использование методов обучения в профессиональной подготовке будущих переводчиков в университетах Великобритании

В статье проанализированы основные методы обучения переводчиков в профессиональной подготовке в университетах Великобритании. Прослежено, что методы предусматривают организацию активного взаимодействия между преподавателями и студентами и между самими студентами. Рассмотрена роль преподавателя в организации учебных условий переводческой ситуации. Определены положительные

моменти зарубіжного опыта в этой сфере образования и возможности их внедрения в образовательную систему Украины.

Ключевые слова: профессиональная подготовка переводчиков, методы обучения, компетентность преподавателя, компетентность переводчика, преподаватель, переводчик, студент.

Summary

O.V.Sergiyeva

Using the Methods of Teaching in the Professional Training of Future Translators and Interpreters at the Universities of Great Britain

The article deals with the main methods of teaching for the future translators and interpreters in the British professional education. The author examined that the methods which provide for the organization of active interaction between teachers and students and between by the students themselves. The role of the teacher in creating learning conditions of translation and interpreting situation is examined. The author concludes about effectiveness of the analysed methods of teaching for translators and interpreters education and the possibility of their implementation in educational system of Ukraine.

Key words: professional training of translators and interpreters, methods of teaching, competence of the teacher, competence of the translator and interpreter, teacher, translator / interpreter, student.

Дата надходження статті: «8» лютого 2013 р.

УДК 378.06.001 (045)

Н.А.СІВАК,

кандидат педагогічних наук

(м.Хмельницький)

Теоретичні підходи до проблеми соціалізації майбутніх педагогів

У статті виокремлено провідні категоріальні ознаки соціалізації у різних галузях знання; розкрито та проаналізовано дві групи теоретичних підходів до соціалізації студентської молоді вищих педагогічних навчальних закладів: філософсько-методологічний (філософський, особистісно орієнтований, діяльнісний, компетентнісний) та конкретно науковий (соціологічний, психологічний, соціально-педагогічний). Окреслено процес соціалізації студентів у ВНЗ як суб'єкт-об'єктний вплив і суб'єкт-суб'єктну взаємодію викладача та студента в педагогічному процесі.

Ключові слова: соціалізація студентської молоді, методологія, студентська молодь; філософський, особистісно орієнтований, діяльнісний, компетентнісний, соціологічний, психологічний та соціально-педагогічний підходи.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Система вищої освіти сьогодні розглядається як найважливіший інститут соціалізації особистості, де навчання й виховання є інструментом підготовки високоосвічених, широко ерудованих, культурних, творчо мислячих фахівців, конкурентоспроможних на ринку праці. Тому провідним завданням навчання та виховання студентської молоді є підготовка до виконання соціально-професійних обов'язків. У Законі України «Про освіту» зазначається, що освіта має забезпечувати всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвивати її таланти, розумові та фізичні здібності, виховувати високі моральні якості, формувати громадян, здатних до свідомого суспільного вибору, збагачувати на цій основі інтелектуальний, творчий та культурний потенціал народу.

Вивчення науково-педагогічної літератури та власні напрацювання дають можливість стверджувати: студентська молодь досить часто не готова до виконання соціально-професійних ролей, що пов'язано з об'єктивними передумовами раннього формування молодих людей як особистостей, уповільненим процесом включення їх у професійне життя й інтеграції в соціально-професійне середовище.

Теоретичні підходи до соціалізації майбутніх педагогів озброють знаннями необхідними для розробки концепцій, технологій, форм і методів соціалізації, для підвищення рівня сформованості соціальної компетентності студентів як результату їх соціалізації у вищому педагогічному навчальному закладі.

Аналіз досліджень і публікацій... Аналіз досліджень останніх років свідчить про зростання інтересу до проблеми соціалізації особистості на різних етапах розвитку, її висвітлення як наукової проблеми у працях представників різних наукових шкіл та напрямків (Е.Дюркгейм, Ч.Кулі, Дж.Мід, Т.Парсонс, П.Сорокін та ін.)

Детально досліджують соціалізацію як процес зміни внутрішнього стану людини під впливом соціальних факторів Д.Балл, І.Бех, М.Вебер, В.Добренков, Е.Дюркгейм, І.Льїнський, А.Маслоу, В.Райх. Дослідження Т.Алексеєнко, Г.Андрєєвої, О.Безпалько, І.Бєха, Б.Бім-Бада, Л.Виготського, М.Галагузової, Н.Голованової, І.Зверєвої, Г.Лактіонової, А.Капської, А.Ковальнової, І.Кона,